

D. 493

OSRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW W WARSZAWIE
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Nr

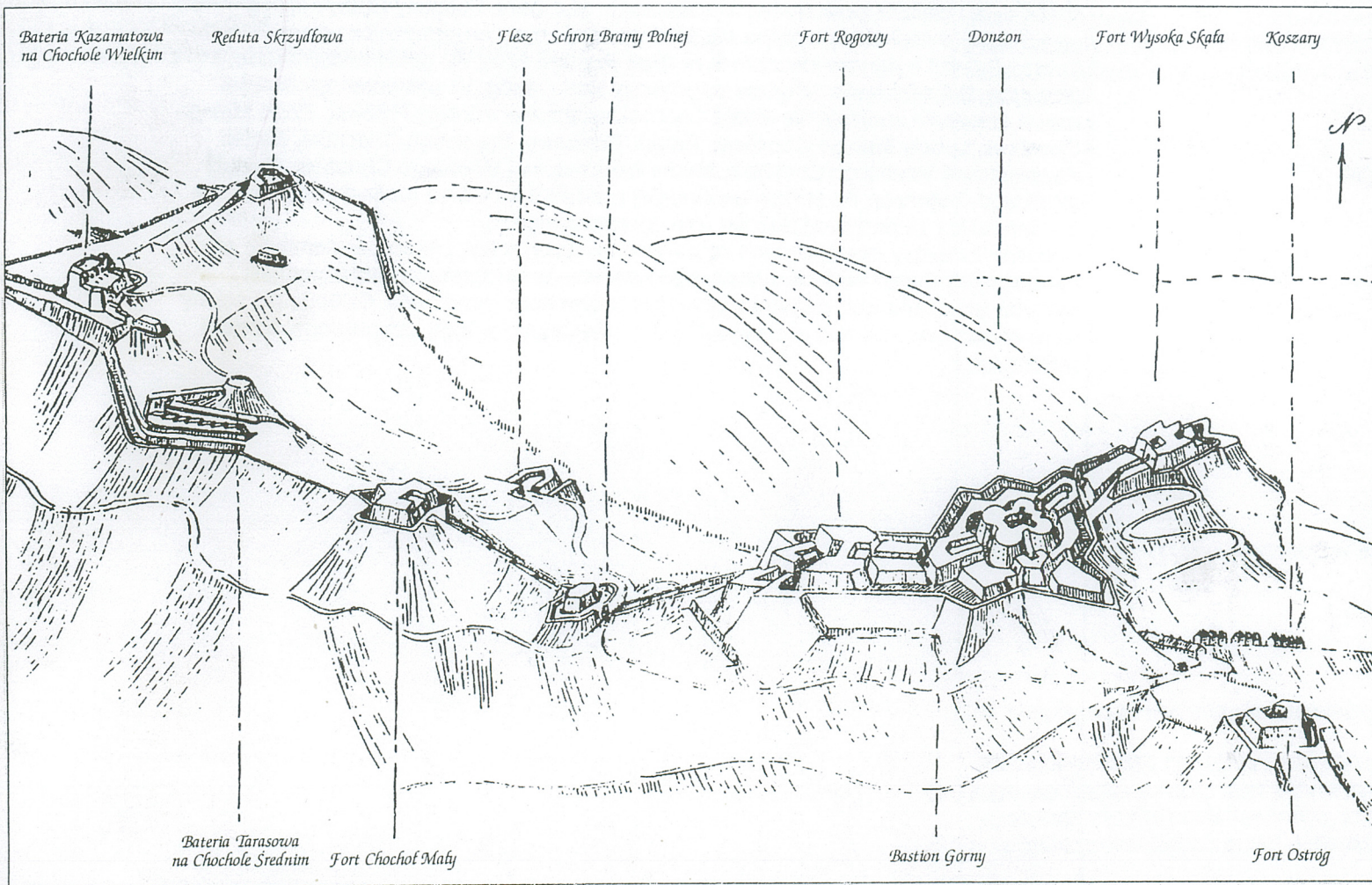
7484

1. Obiekt **848**
TWIERDZA SREBRNA GÓRA - ZESPÓŁ

2. Czas powstania
1765 - 1777

3. Miejscowość
SREBRNA GÓRA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

nr dz. 434/1/87, 424/2/87, 424/1/87,
434/2/87, 433/113, 396, 397, 398, 81,
82, 80, 22, 25, 406/75, 411/82, 414/86,
432/1, 413/85, 412/84, 429/83, 423/113, 14

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo Dolnośląskie

gmina Stoszowice powiat Ząbkowicki

6. Poprzednie nazwy
Festung Silberberg

7. Przynależność administracyjna
przed 01. 01. 99

województwo Wałbrzyskie

gmina Stoszowice

8. Właściciel i jego adres
Gmina Stoszowice
Lasy Państwowe –Nadleśnictwo Bardo

9. Użytkownik i jego adres

10. Rejestr zabytków

Nr 861

data 13. 04. 1961

1. 2. 27. 11. 2001

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

autor L.W. Regeler, współpraca Foris, Gontzenbach, Hartmann, Lahr, Strauss, Watig,

1763 –1764 – pierwsze projekty, prace przygotowawcze

1765 – rozpoczęcie prac wg proj. i pod kierunkiem Regelera

1765 – 68 –realizacje:Donżon, sześć

bastionów wieńca

1768- 71 – realizacja Forty Rogowe I,II z esplanadami, Fort Ostróg, drogi ukryte

1770-77 –realizacja umocnień Wielkiego, Średniego i Małego Chochola

1787 – 96 – korekty systemu

odprowadzania wody w Twierdzy

1790 – projekt wzmocnienia Twierdzy dodatkowym wieńcem fortów

(niezrealizowany)

1807 – oblężenie przez armię

napoleońską, przerwane zawieszeniem

broni (traktat w Tylży)

1812 – pogotowie bojowe, drobne prace modernizacyjne

1816 –17 – rozbicie Twierdzy

1830 – 1848 – Twierdza pełni funkcję

więzienia politycznego

1850 – ponowne uzbrojenie Twierdzy

1860 – opuszczenie Twierdzy

1869 – próby nowego moździerza

oblężniczego

1879 – ćwiczebne próby wysadzeń

bawełną strzelniczą

1901 – urządzenie restauracji w

Donżonie

1913, 1926 –28, 1930, 1934-35 –

adaptacje fortów Ostróg, Rogowy II i I

na cele sportowo - turystyczne, prace konserwatorskie w Donżonie

1939 – 41 – oflag VIII b w fortach

Rogowym II i Ostrogu, więziono tu ok.

200 oficerów polskich

5 maja 1940 – brawurowa ucieczka

20 jeńców z fortu Rogowego II

Dzieło fortyfikacji szkoły staropruskiej

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Wielka nowożytna twierdza górska w formie pasma fortów zlokalizowanych na wzniesieniach otaczających przełęcz Srebrną

Główny zespół forteczny zajmujący grzbiet Góry Srebrnej (Warownej) złożony jest z śródszańca (Donżon) utworzonego przez cztery cylindryczne wieże połączone

kurtynami z pięciokątnym dziedzińcem wewnętrznym. Otacza go sucha fosa

komunikacyjna ze skazamatowaną przeciwskałą i pierścieniem detaszowanych

bastionów (Bastion Dolny, Bastion Miejski, Bastion Kawaler z wysuniętym rawelinem,

Bastion Nowowiejski, Bastion Górny i Bastion Nożycowy). Bastiony otacza zewnętrzna

sucha fosa i płaszcz przechodzący w naturalny stok góry. Bastiony Dolny i Górny

przechodzą w esplanady łączące się ze zlokalizowanymi na sąsiednich wzniesieniach

dwoma fortami o narysie kleszczowym (Fort Rogowy I i II). Po południowej stronie

przełęcz zlokalizowano na górze pojedynczy Fort Ostróg. W północno- zachodniej

części założenia znajdują się dzieła Chocholów złożone z bramy Polowej, Fortu Małego

Chochola, Lunety Małego Chochola, Baterii Tarasowej Średniego Chochola, Baterii

Kazamatowej Wielkiego Chochola, studni kazamatowej Wielkiego Chochola, Reduty

Wielkiego Chochola. Po stronie wschodniej założenia na Górze Kłóśnej zachowały się

ziemne relikty zaniechanej budowy fortu kleszczowego.

Budowle Twierdzy ukształtowane są z wykopów (fosi, rowy) i nasypów ziemnych oraz

murowanych skarp i budowli z łamanego kamienia w narożnikach i obramieniach

otworów uzupełnianych ciosami z jasnego i czerwonego piaskowca. Sklepienia i ściany

wewnętrzne oraz niektóre elewacje (Donżon) wykonano z cegły uzupełnionej ciosami

piaskowca.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne obronne	17. Użytkowanie obecne częściowe, turystyczne
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>1913 – adaptacja Fortu Ostróg 1926 –28 – adaptacja Fortu Wysoka Skała 1930 – adaptacja Fortu Rogowego I 1934 – 35 prace remontowo- adaptacyjne w Donżonie i Bastionie Dolnym 1966 – remont Fortu Wysoka Skała 1971 – remont Fortu Ostróg 1985 – inwentaryzacja pomiarowa całości twierdzy</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Zachowane kubatury obiektów, częściowo zniszczone przez działania celowe (wysadzenia, rozbiórki), częściowo adaptowane w okresie 1913- 1935, ściany zewnętrzne kamienne i ceglane wykazują liczne ubytki lica, ściany wewnętrzne zawilgocone, sklepienia ceglane w większości zachowane, zachowane pojedyncze przykłady XVIII wiecznych bram, część użytkowanych obiektów posiada instalację elektryczną i wodę (Donżon, Fort Rogowy II, Fort Ostróg)</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>aktualizacja wpisu do rejestru zabytków, ustalenie zasad ochrony i zagospodarowania oraz stref ochronnych w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego, znalezienie użytkowników i podjęcie prac zabezpieczających przed destrukcją wody i roślinności</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Srebrna Góra „Twierdza” – inwent. arch-bud , 1985, Krakowskie Przedsiębiorstwo
Geodezyjne , T1-3 – nr 1542/2, 1541/1 1540/3, Archiwum WKZ Wałbrzych ul. Zamkowa,

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst: M.Małachowicz

plany i rysunki: M.Małachowicz

zdjęcia fotograficzne: M.Małachowicz

miejsce przechowywania negatywów: Wrocław, ul. Orłowskiego 11

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA
AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska
wypełniających)

27. Załączniki

Załącznik nr 1
Załącznik nr 2

22. Biblioteka

Aumann A. Silberberg und das „Schlesische Gibraltar“, Silberberg 1908
Bleyl W. Silberberg. Die Passfestung Schlesiens – Breslau 1939
Brauner E. Die Beschiesung der Festung Silberberg im Jahre 1869, Schweidnitz 1911
Broniewski T. Srebrna Góra. Wrocław 1964, 69, 74
Felkel R., Jelitto A. Geschichte der Stadt und Festung Silberberg, Frankenstein 1929
Knotel A.. Silberbergs Belagerung im Jahre 1807, Lipsk 1869
Kornecki M. Złoty Stok, Srebrna Góra, Wrocław 1980
Lessmann D.P. Stadt und Festung Silberberg, Silberberg 1898
Lewicka – Cempa M. Wstępne wnioski konserwatorskie dla całego zespołu budowli
obronnych Twierdzy w Srebrnej Górze, Warszawa 1985 (maszynopis WKZ Wałbrzych)
Przerwa T. Dzieje Srebrnej Góry. Srebrna Góra 2001
Stankiewicz J. Ze studiów nad fortyfikacjami pruskimi na ziemiach polskich (w:) Studia i
materiały do historii wojskowości T. XII, cz. I, Warszawa 1966
Tschöpe H. Silberberg das Schlesische Gibraltar, (w:) Guda Obend J. 1913

23. Źródła ikonograficzne fotograficzna (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Inwentaryzacja arch. - budowlana Twierdzy skala 1:200, tom 1-3, Archiwum PSOZ
Wałbrzych ul. Zamkowa
Plany historyczne ze zbiorów: Deutsche Staatsbibliothek Berlin i Geheim Staatsarchiv
Berlin

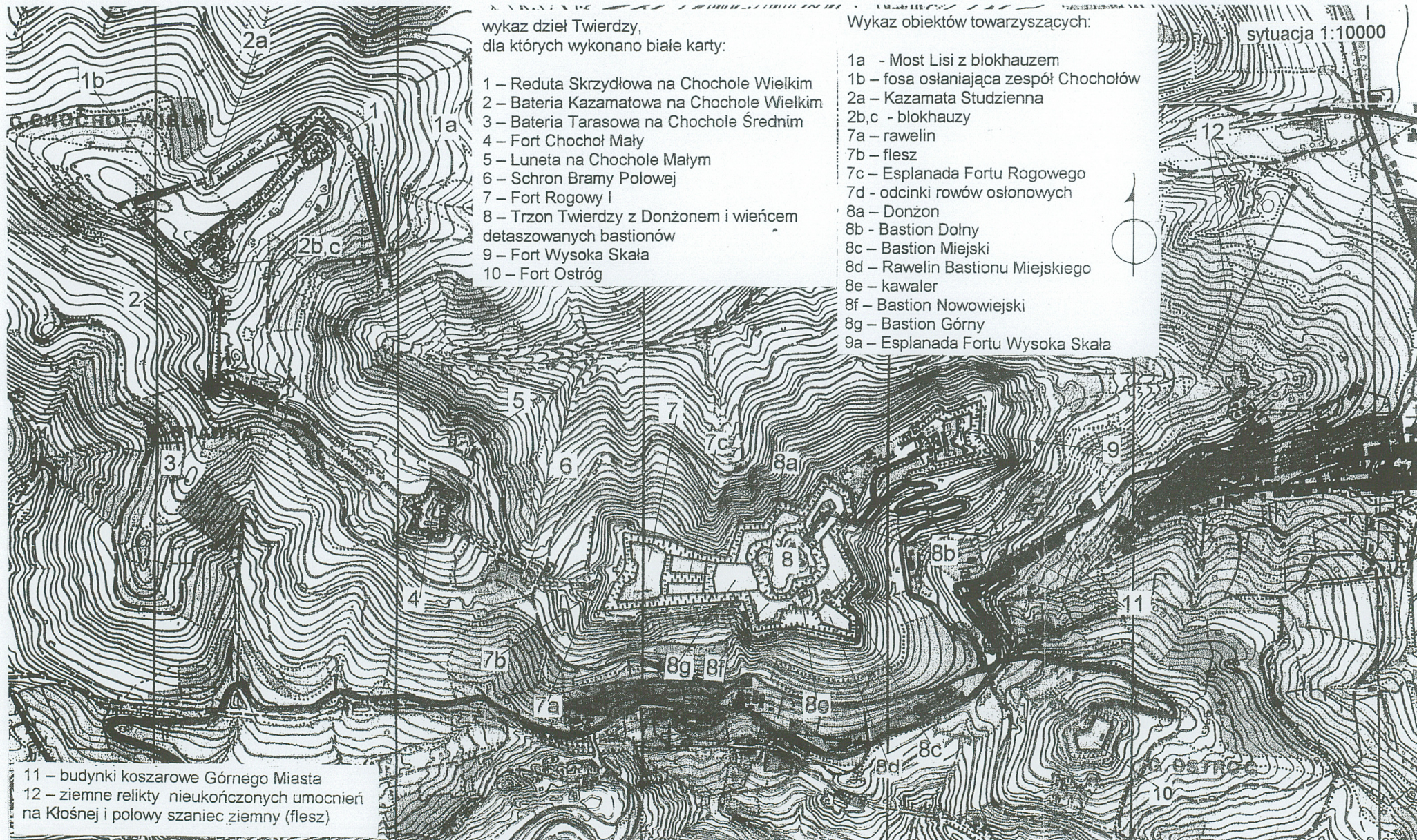
1. Miejscowość, gmina, województwo

Srebrna Góra gmina Stoszowice
województwo Dolnośląskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Twierdza Srebrna Góra

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
sytuacja.

1. Miejscowość, gmina, województwo

Srebrna Góra gmina Stoszowice
województwo Dolnośląskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

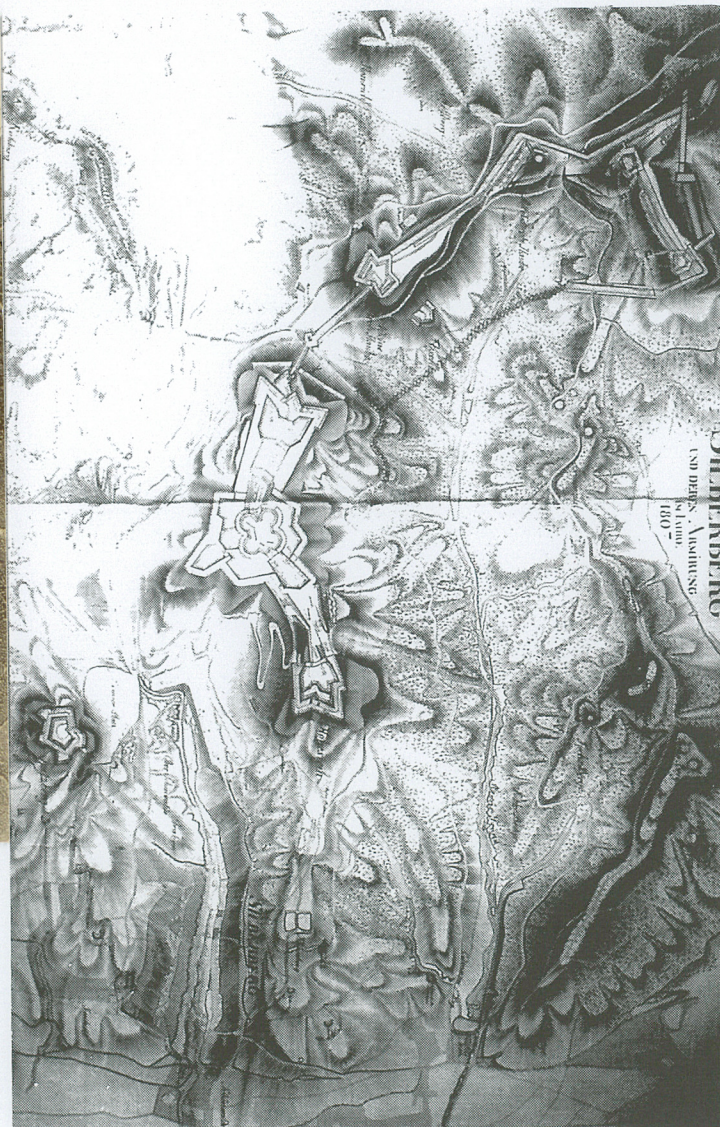
Twierdza Srebrna Góra

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Rysunki archiwalne, zdjęcie lotnicze

Twierdza zdjęcie lotnicze (odbitka ze zbiorów autora)

Plan Twierdzy - 1807 r. (odbitka ze zbiorów autora)

Projekt Twierdzy L.W.Regeler - 1764 r. (odbitka ze zbiorów autora)